

LIBURVAK

EUSKALERRIKO BERTSOLARIEN TXAPELKETA. Itxaropena Argitaldaria. Kuliska Sorta, 43-44'garren zenbakia. Zaurantz'en, 1961.

Ignazio abenduaren 18-an, "Victoria Eugenia" teatroan Euskaltzaindiak, Donostia'ko "Centro de Atracción y Turismo"-ren laguntzarekin, antolatu zuen goiz-arratsaldeetako jai ederraren ondoren ederra da liburu polit au. Or irakur ditzakete nai bezain astiro txapelketa artan izan zirenek eta etzirenek gure bertsolarien etorri ugarriak eta egokiak sortu zituen bertsoak.

An kantatu ziren bertso guzien aurrean, kantu-lana ain gogozko duen Aita Antonio Zabala'ren itzaurrea dator. Legezko zen, izan ere, bertso zaar eta berriak biltzen eta ezagutarazten eta bertsolarien izena jasotzen ainbeste saiatu eta saiatzen den gizonak aurren-itza bere izatea. Eta azkenik, jai-bukaeran Antonio Arrue euskaltzainfiak bertsolarien eta euskeraren alde egin zuen itzalditxoa dator.

Orrezaz gaiñera, badu liburutxo onek asieran iztegi labur bat, euskal-itzak bear bezala euskeraz azaltzen dituen. An agertu ziren bertsolariak Euskalerriko alderdirik geienetakoak ziren ezkerro, irakurle askori emen edo an bear duen laguntza emango dio.

Argazkiak ere baditu, elkarren leian egun artan ibilli ziren bertsolari guzienak, "Basarri"-gandik asita, zein bakoitzaren bizitz-argitasunekin.

Eztago noski iñori eskatu bearrik liburu ori irakur dezan, gogoz eta iñoren deirik gabe irakurtzen baitira orrelakoak gure artean.

RAMON ARTOLA. *Sagardoaren graziya ta beste bertso asko*. Auspoa Liburutegia, 1. Tolosa'n, 1961.

Bilduma berri au irten zaigu bearrik plazara, utsune larri bat betetzer. Utsune asko ditugu, baiña utsuneen ugariak ez ginduzke egonean egotera beartu bear, dirudienez beartzen gaituen bezala, baizik eta laster baiño lasterrago lanerako prestatzera. Tolosa-aldean asi zaizkigu beintzat egifiaalean, Jainkoari eskerrak, bear-bearrezko sail batean.

Goi-gorengo literaturaren gaillur gorriak landu bear baditugu, eztitugu orrenbestez irakurgai erraz, guztientzakoak, bertan beera utzi bear. Eta azken urteotan euskal-gaietan egin ditugun aurrerapenez miretsirik baldin bagaude —ai, aurrera egin bagenitu beti aurrerapen oriek!—, eztago aaztutzerik aurrerapen oriek, gaurko izaerak eta egoerak aldi igaroetan dutela erroa eta oiñarria, batez ere oraindik orain, atzo esan dezakegu, euskeraz mintzatzen, itz lauz naiz neur-tuz, aalegindu ziren idazle eta bertsolariengan.

Leku berezia utzi nai die “Auspoa”-k, besteak beste, gure gurasoen eta aiton-amonen aldiko Gipuzkoa'ko idazleei. Zuzen, noski, gogoan baititugu oraindik sarri aski aien itzak, naiz aien izenak bein baiño geiagotan aaztuxeak eduki, Erramun Artola au berau da lekuko, eta lekuko bikain, liburutxoaren itzaurreak gogorazten digun bezala, 1959'garrengo abuztuaren gauerdian batean Tolosa'ko “Zeru-txiki”-n entzun zitekean kantaren inguruan: “Bertso auek eun urte dituzte eta, guk dakigunez, ifioiz inprentatu gabeak dira. Eun urteko muga bizi bizirik igarotzeko, zenbat aldiz kantatu izan ote dira Tolosako —eta Euskalerrri guztiko— taberna-zulo ta sagardotegietan?”

Liburu ontan bildu diren Artola'ren bertsoak —ez ondu zituen guziak, ezta alderatzeko ere— iru zatitan berez omen ditezke, eta itzaurrearen ondotik nabil berriz ere: 1880'garren urtea baiño leenagokoak aurrenik, Manterola'ren bertso-bildumari eskerrak batez ere ezagun ditugunak, 1880 ezkeron *Euskal-erria* aldizkarian geienbat agertu zirenak eta azkenik “Egunaren eta urtearen erak” izena daramatela emen argitara direnak. Azkeneko orien artean dago “Illunabarra” ezaguna.

1880 aldean, Manterola'ren eta bere aldizkariaren inguruan sortu zen euskal-joera eta zaletasuna zela-ta, bide berritik jo omen zuen Artola'k, gorago bearrez, bere bertsoak eta bertsoen bidez izkuntza jaso naiez. Itzaurregilleak —Aita Zabala'k, noski— eztu uste, ordea, bide berritik abiatzeak bertsoei onik egin zienik, gizonaren eginbidetan gogo bizia eta nai sutsua, zein ere goragarriak diren, ezpaitira aski izaten.

Artola'ren ixuri eta gaitasuna bertso arifietan, anakreontiar orientakoetan, agertzen dira batez ere. Maitasun-bertsoetan ere ba omen du Bilintx'en egitea, eta ezta arritzeko, biek elkarren kidetsu zirelarik. Alaz ere, nere ustez, naiz izkuntza aberatsagoaren jabe izan bear bada, falta zaio Artola'ri ezinaren naigabeak Bilintx'en bozari eman zion kemen nabarmena.

Liburutxo onek, naiz guztien eskuetarako izan, badakarzki alaz guztiz edizio kritiko bati eskatzen zaizkion argitasun guztiak. Bat baiño geiago naasi duen Artola'tarren armiarma-sarea ere ederki azaldua dago asieran. Eta liburua bera asiera ederra dugu luzaroan iraun bear duen sail batentzat.

Ar bitzate "Auspoa"-koek gure zorionik beroenak. Ezpizaie bien-tzat uts egin euskaltzaleen laguntzak.

MARCELINO SOROA LASA. *Gabon. Au ostatuba!! Anton Kai-ku.* Auspoa Liburutegia, 2. Tolosa'n, 1961.

"Auspoa"-ren bigarren alea, ongi merezirik, Soroa'ri, "Omar Celin Oasor" sonatuari, eskeifia dago. Ezta noski Soroa, orain daki-gunez, euskal-teatroaren azia leen aldiz erein zuena, ospe ori —eta ez ori bakarrik— Barrutia aramaioarrari dagokion ezkeru, bai ordea euskal-teatro berriaren aita eta teatro berri ori baizik ezta izan Euskal-errian bizi iraukorrik ezagutu duenik.

Soroa'ren bizitza eta obrak —bestean Erramun Artola'renak bezala— ederki azalduak daude ale onen asieran. Gero, emen erabili den idazkeraren berri ematen zaigu zeazkiro: idazkera gaurkoa da, baiña zaarraren ajola duten berexetasun guztiak aditzera ematen dituen.

Ergelkeria galanta litzake komerigille gaillenen ereduaz baliatzea Soroa'ren jostirudi oek maixeatzeko. Etzuen ark ifongo mugaz gaindi egan egin nai izan ezta ere iforen markarik autsi. Bere erritarrei, orduko donostiarrei, parre-argara lasaia eta ajolakabea eragin nai zien ezkeru, etzuen bere egitekoan utsik egin.

Eta guretzako zer dakar Soroa'k? Biotz-ixuri xamurrez baizik ezin ikus dezakegun euskal-teatroaren jaiotza eta Donostia zaarreko izkera eta oiturak. Etzigun gezurrezko irudirik utzi Soroa'k, ezpaitziren ordukoek gu adiña leiatzen gain-aldeak edertzen, azpiko utsak

leengoan iraungo badute ere. Eta Donostia'ko izkeraz eta oiturez gainera, joxemaritarren gaskoin-usaiko umore berezi orren ale bat edo beste.

Soroa ezagutzen eztuenak liburu au irakurtzen baldin badu, eztu agian egillea Molière'ren parean ipiñiko, baiño etzaio ez damurik ez negerik geldituko.

I'garren orrialdean "La farce" irakurri bear litzake.

F. APALATEGUI, S. I. *Euskal mutillak armetan* I. Auspoa Liburutegia, 3. Tolosa'n, 1961.

Baditeke batek edo bestek liburu au arrimenez irakurtzea, asieran besterik zela uste zuelako. Ezta, izan ere, obra oso eta landua, askozaz geiago dena baizik: orrelakoren bat karlisten bigarren gerrateaz egin nai duenak nai-ta-ez bearko dituen gaien bilduma.

Aita Apalategi donostiarra, itzaurreak esaten diguten, luzaroen aritu zen gai-bilketan eta iltzerakoan Gipuzkoa'ko Diputazioari utzi zizkion bildutakoak oro. Etzituen paperean finkatuak dauden gaiak biltzen, urte gutxi barru gizonaren oroitzapen argaletik aztarrenik gabe galtzen diren oroitzapen biziak baizik. Orrela ibilli zen Aita Apalategi, bati galda eta besteari zirika, gerrateko berri zutenean artean, eta etzuen paperetan idatzi gabe utzi aien aotik entzun zuenik.

Ezta noski gauza bera Pirala baten liburu larriak irakurtzea eta Aita Apalategi'ren kuadernoetan barrera sartzea. Eztira emen ikusten ez gerraren gora-beera andiak ezta arkitzen ere agintari eta buruzagien asmo eta usteen berririk. Bada ordea besterik, Pirala'k eztakarrrenik: egun emen eta biar an, nola eta zertarako eztakiela geienetan, dabillan edo darabilten soldaduaren nekeak, naigabeak, usteak, pozak eta damuak. Aspaldidanik ikasia dugu (Stendhal'en *La Chartreuse de Parme* ezkeru?) ez tutelala elkarren antz andirik historilariaren irudi zabal-apaiñek eta burrukan sartua dagoen txingurri bakoitzak bere leio mearretik ikusten duenak.

Arreta gutxi opa diegu Euskal-errian iñoren oroitzapenei. Go-goan dituen bizi deiño edo geienez ere aren itzen oiartzun laburrak diraeiño irauten dute, eta ez geiago. Pozik egon gindezke, beraz, orrenbeste ta orrenbeste betiko itzali bearrean zeudenean Aita Apalategi'k gorde dituelako. Beste liburu bat datorkit gogora, bestelakoa

bada ere: Olazabal'en *El cura Santa Cruz*. Baditeke or irakurlearen iritzia egillearenarekin bat ez etortzea, baiña iñork eztezake uka bildu zituen argitasun ugarien balioa.

Diodan gai oek egilleak utzi zituen bezalaxe, batere orrazketarik gabe, argitara dituzte "Auspoa"-koek. Arras txalogarria da jokabide ori: gai billuzkorriek dute or ajola, ez orien apaindurak edo apaindurarik ezak. Uts bat badute orratik, baiña Aita Apalategi'gandik datorrena eta ezin-zuzenduzkoa orrenbestez. Onek euskera garbia maite zuen, maiteegi apika, eta etzuen etsiko entzuten zituenak nolazpait ere zuzendu eta apaindu gaberik. Ortik datoz itz berriak eta berak seguru aski jaso etzituen esaera bitxiak. Barkakizun da, ordea, orretan ere. Bere garaiko joera baitzen ori, Azkue'k berak ere burutik burura segitu zuena. Erriko gizonaren lekuko leial izaten Barandian jauna izan dugu geroztikakoek gidari, beste sail askotan bezalaxe. Orain esanen mamia ez ezik, azala ere gorde nai izaten dugu.

Norbaitek novelaren bat egin nai baldin balu garai ortaz obeko du "Auspoa"-koei eskerrak eskuetara dizkiguten joskurarik gabeko oar oek irakurri bestelako liburu lodi asko baiño. Eta historia egin nai duenari ere, barrengo eta ziñezko historia baldin bada, eztio kalterik egingo oriek astiro astiro ikuskatzeak.

M. CIRIQUIAIN-GAIZTARRO. *Los vascos en la pesca de la ballena*. Biblioteca Vascongada de los Amigos del País. San Sebastián, 1961.

Bear bezala egindako lan bat irakaspede ugariz betea dago edozeiñentzat. Orixe gertatzen da esku-artean daukadan argitasunez ongi ornitutako liburu lodi eta trinko onekin. Zorionez gafiñera eztu iñor izutu bear liburuaren lodiak eta trinkoak egillearen idazkera biziak arintzen duen ezkeru.

Aspaldidanik dakigu joera berezia duela Ciriquiain-Gaiztarro jaunak itsas-gauzetara eta, joera ori dela bide, ezagutza ugari ere bildu dituela itsasoaren antzera ia ondorik eztuen sail orretan. Histori-gaietarako gogoia eta gaitasuna ere aspaldi agertu zituen. Orain, itsasoa eta historia, itsasoko piztiarik larriena eta Euskal-erriko baleazaleak, elkaturik datozkigu bere azkeneko liburuan.

Arki zitezkean iturburu guztietara jo du argitasun billa, erderaz-

koetara eta baita euskerazkoetara ere. Or aurkezten dizkigu, beste askoren artean, bertsolari ez-jakiñiak eta Joanes Etxeberri ziburutar jakintsua.

Burutik burura aztertuak daude emen balearekiko guztiak: nola prestatzen ziren orretarako ontziak, arrantzaren xeetasunak, arrantzaz baliatzeko modua, irabazien banaketa... Arrantza orrek gure artean izan zuen asiera illunaz ere astiro mintzatzen da egillea. Ain zabalduak dauden eta ain gogoko ditugun usteak eztitu, egia esan, ontzat artzen, eta ezin ar zitzakean. Ez gera noski euskaldunok Ternua'ko lur elkorrak leenbiziko aldiz ikusi zituzten europarrak ezta ere arrantza orretara aurrenik ausartu ziren gizonak. Alaz guztiz, eta iñoren lumarik jantzi gabe, aski arrigarriak dira gure mariñelen ibillerak.

Eztu egilleak, oker ezpanago, ezer erabakitzen Bidasoaz alde bateko eta besteko euskaldunok aspaldidanik darabilgun auzian. Nik esango nuke, nere iritziak ezer balio badu, Baiona-aldetik etorri zitzaigula bale-arrantzarako eragiña eta are itsasorakoa erabat. Enaiz, bada, geiegi arritzen zarauztar batek aitortzen badu (184 gn. or.) bere aitak Ziburu'ko (orduko Zubiburu'ko) ontzi batean arotz zelarik ikasi zuela bale eta bakallao-arrantzaren berri eta ari eskerrak artu zutela gero Zarauz'ko mariñelek urrutietarako bidea. Eta Islandia'ko bazterretan 1600 inguruan entzuten zuten euskera (ikus N. G. H. Deen, *Glossaria duo Vasco-Islandica*, Amsterdam, 1937), gipuzkoarrak ere an geiegixko nabarmendu zirela dakigularik, Lapurdi-koa zen, dudarik gabe. Ziburu'k bere txikian Euskal-errietako edozein porturi aurrea artu ziola esan ditekelaokan nago.

Beste gauza askoren artean, zenbait euskal-itzen zentzuaz eta jatorriaz ere zerbait baiño geiage ikas diteke liburu au irakurtzean. *Lumera*, esate baterako, etzen "saiña" eta "balea" bakarrik: orrezaz gaiñera, eta oriek baiño leenago noski, saiña edo lumera ateratzeko egiten ziren suak eta labeak adierazten baitzituen.

Jesuita batek dionez, zenbait itz artu omen zituzten Canada'ko indioek euskaldunengandik, ala nola *oreña* eta *pilotua* "aztia". Ederki azaltzen du Ciriquiain jaunak nola ar zezeketen azkeneko au adiera orretan (216 gn. or.): "...entonces, como ahora, los pilotos, léase el capitán o patrón del barco, son los llamados a ejercer una medicina e incluso cirugía de fortuna, cuando es menester a bordo". Etxeberri'k, orratik, argiro bereizten ditu beti patroiairen eta pillotuaren kargua eta egitekoa. Onako bertso oetan (*Manual Devotionescoa*, I, 30), beste askotan bezalaxe, nori berea ematen dio burjesari (ontzi-jabeari), buruzagiari (patroiari) eta pillotuari, elizaren ontziak ari dela:

*Barkha hunen burgessa duc
ene Aita eternoa.
Ni nauc guero buruçagui
haren hurrenecoa,
Spiritu Sacratua
itsassoco pillotu,
Ceñac tormentetan baitu
bide onez guidatu.*

Eta Etxeberri ziburutarra aipatu dudan ezkerero, egilleak 20'gn. orrialdean dakarzkien bi bertso aldatuko ditut onera, "Balea hill ondoco esquerrac" deritzan zatitik artuak:

*Ecen çure baithan tturroñ batec etsaja,
Vrrutic ici deçan nahiz dela hangaja.*

Zer esan nai ote dute? CiriQuiain jaunak galdatu zidanean, enu-en jakin zer esan eta orain ere leengoan nago. Iñork garbituko ote lituzke?

Liburuaren inguruan ibillia nauzute esan ditudanetan. Berorren barren ornitua eta mami aberatsaren berri nai duenak obe du, nere itzei jaramonik egin gabe, liburuan barrena murgildu. Etzaio iñoiz ere damutuko.

LORAMENDI. *Olerki ta idatzi guziak.* Itxaropena Argitaldaria. Zarautz'en, 1060.

Igaz "Loramendi"-ren omenez Bedoña'n egin zen jaialdiaren ondoren dator "Loramendi" zenari eta euskal-poesiari aspaldidanik zor genion liburu eder au. Orduko sariketan leen saria eramen zuten idazlanak agertu ziren *Euskera*-n. Orain, berriz, "Loramendi"-renak berarenak, neurtitzak eta prosa, datoz liburu onetan, maitekiro bilduak eta argitaratuak.

Biltzaillea Yurre'tar Julian Aita kaputxinoa izan da eta, Bedoña'tar Joakin kaputxino-gai zenaren lanak arretaz ta osotoro biltzeaz gaiñera, argibide ugariz jantzi ditu. Ori gutxi eztela, aren bizitza eta lanak ederki azaldu ditu bildumari ipifi dion itzaurrean.

Badu liburuak itzaurreaz landara beste itzaurre edo erdiko itz bat, arras biziki, egoki eta, onela esan baditeke, toleskabeki idatzia: "Orixe"-rena "Loramendi"-ren olerkiaz. Zuzen baiño zuzenkiago adierazten du bertan "Loramendi"-ren izenaren eta egiñen egokitasuna: "Izan ere, lore oriek igali edo arnari biurtu baiño len il zan gizagajoa".

Nolanai ere, lore ugaririk utzi zigun "Loramendi"-k, fruitu eldurik emateko astia kendu bazitzaion ere. Erromantiko purruratu ark bazuen bere garaiko olerkari gutxi adifiako etorri eta itz-aberastasuna; baita, aldizka, aberatsaren aberatsez, itz ozenen eta irudi distiatsuen osiñean murgiltzeko isuria ere. Dena den, beti trinkoak ezpadira aren bertsoak, biribil-biribillak izaten dira geienetan.

Ongi mereziak dituzte eskerrak igazko omenaldia eta aurtengo bilduma au argitaratzen saiatu diren euskaltzale azkarrak.

AITA BASILIO PASIOTARRA. *Elurra ta sua. Santa Jema'ren bisitza*. Irun'go Aita Pasiotarrak, 1960.

Onelako gaietan sartzeko nor ez naizen ezkerro, eztitut noski esango Iraola'tar Basilio Aita Pasiotarrak egin duen liburu onezaz esan bear lirakean guztiak. Bestek esan eta esango ditu nere bearrik gabe.

Mundutar baten begiak badira ere begira daudenak, alde onik asko ikusten dute. Santa Jema'ren bisitza berri onek baditu ia 450 orrialde eta nekerik gabe irakur diteke burutik burura, ain dago ederki antolatua, banatua eta kontatua. Izkuntza ere jatorra du, joria, eta joria bezain erraza.

Maiz esan oi da, eta okerrik gabe noski, irakurgai irakurgarrien bearrean gaudela gure izkuntzan. Euskal-irakurleen egarri ori berdintzeko, bada, berebizikoa da bere saillean Aita Basilio Pasiotarrak idatzi duen liburu au.

KEREXETA'TAR JAIME. *Apostoluen Egiñak*. 1961.

Oraindik orain idatzi nuen —azkeneko *Egan*-en, gaizki ezpanabil— izango nuela luzatu gabe Kerexeta jaunaren idazlanez berriro ere mintzatu bearra. Epea ezta luzeegia izan. Agertu baitu, Bizkaian ainbeste zabaldu den *Jesu-Kristo Gure Jaunaren Berri Ona*-ren urren, aren ondorengo eta osagarri diren *Apostoluen Egiñak*. Aurrena eldu den ainbat eskuetara iritxiko aal dira!

Aurrekoaren egitura berbera du oraingo onek, paperez eta azalez. Egitura txukun-atsegira. Izkera era leengoaren antzekoa darabil egilleak itzulpen onetan: ez apur batzuentzakoa, baiña aal ditekean neurrian landua eta jaso.

Zorionak berriz ere, Kerexeta adiskidea, eta eskerrrik asko dakiunagatik. Lau idazlan berri daukazu eskeifiñak: ea zein den aurrena.

AITA LUIS VILLASANTE. "*Nere izena zan Plorentxi*". *Angeles Sorazuren bizitza*. Itxaropena Argitaldaria. Zarautz'en, 1961.

Ama Sorazu zumaiarraren bizitza au Aita Villasante euskaltzaiñak idatzi du euskeraz, gorago ikus dezakezunez. Ezta, beraz, bestek esanak berresaten ari, berbera baita gai orrezaz lan sakon bat argitara zuena erderaz: *La Sierva de Dios M. Angeles Sorazu. Estudio místico de su vida* (Arantzazu'n, 1950-1951), bi liburutan.

Lotsagarri zeritzan, ordea, Jainkoaren mirabe onen berria bear bezain zabaldua ez egoteari bere erritarren artean: "Gurea degu, euskalduna lau aldetatik, eta ala ere zein gutxi dira gure errian Ama Sorazuren berri zerbait dakitenak! Orregatik, gure zabartasun onek min ematen zidalako eta barneak eskaturik, prestatu nai izan det liburutxo au, ark bere ezpafiñetan erabilli zuen izkuntza berberean."

Aita Villasante ezagutzen duenak —eta nork eztu ezagutzen izenez beintzat gure artean?— badaki nola ekiten dion beti lanari, sustraiz eta funtsez, bil eta azter ditezkeanak oro bildu eta aztertu ondoren, edozein sailletan. Eta emen, liburu onetan, bere-berea duen saillean ari da ain zuzen ere.

Nere jakinduri eskasa, berriz, ezta orrerañño edatzen. Uste dut, aatik, bear bezala egindako lanaren itxura ezagutzeko gauza naizela nonnai eta erraz aurkitzen da liburu onetan, iñon aurki baditeke.

Egillearen izkeraz, asko esan baditeke ere, eztago luzaroan minztatu bearrik. Bere ibillera lasaia dela bide, iñor gutxiirengan arkituko dugu gaurko euskal-prosan antziñako idazleen jatorrasunaren eta gozoaren ispillu ain garbirik. Orrela pentsatzen eztuenak irakur beza, mesedez, astiro liburu au.

JULENE AZPEITIA. *Amandriaren altzoan*. Itxaropena Argitaldaria. Kuliska Sorta, 45-46'garren zenbakia. Zarautz'en, 1961.

Azpeitia'tar Julene andrearen izena ongi ezaguna da euskaltzaleen artean. Mesede asko egin dizkio leen gure izkuntzari, baiña bear bada guztiak baiño mesedegarriago izango delakoan nago azkeneko liburu au.

Aurrentzako ipuiak bildu ditu, Euskal-errikoak eta atzerrietakoak, bazter guztietan zabalduak eta zokoren batean baizik ezagutzen ezterrenak, eta euskera sendo, erraz eta gozo batean kontatu. Ederki dio J. San Martin'ek bere itzaurrean: "Urri dira euskeraz *Amandriaren altzoan* bezin liburu onak aurrentzat. Geiago esango nuke: oraindik zentzunera sartzeke dauden umeentzat ere euskera trakets ta baldarrean egindako liburuak ikusten ditugula, pedagojiaren funtsik gabe. Nagusiak ere irunsi eziñiko liburuak dituzte gure aurrak... Ipuin kontuan beintzat, Julene'k bete digu utsune aundi bat. Orain, Gipuzkoako umeak badute nun ase. Aurrentzat ez-ezik, nagusientzat ere *Amandriaren altzoan* izango da liburu au, bere oroitzapenen berbiztalle izango dalako."

Aurrei dagokienez, eztut zalantzarik, neronek ikusi baitut zein gogoz eta erraz artzen dituzten. Eta orixe zen bearrezkoena. Aziagoek ere, ordea, badute emen bazka atsegiña, neure buruaz neur baditzaket besteak. Arrazoi osoa du alde orretatik San Martin'ek, gorago aldatu ditudan itzetan.

Aprenda el vasco en 60 horas. Texto: Andima Ibiñagabeitia. Voces: María Dolores Aguirre, Manuel Oñativia. Ediciones Miangolarra. Caracas, 1961.

Aurrean daukat gatzatua eta mamitua euskaltzain ezagun baten betiko ametsa: gramatika-pixarrik ere eztaarren euskal-ikasbidea.

Egia esan, eztaukat osorik eta beldur naiz ez ote dudan orrexegatik bidegabekeriren bat esango. Itxuraz, ordea, elukete izan bear diskoak liburuko itzen oiartzun bizia baizik.

Berrogei ta bederetzi ikasgai ditu, elkar-izketa uts-utsak guztiak. Sarreran dionez, badu gaiñera izketa orietan erabiltzen diren itz eta adizki guzien iztegitxoak, baiña eskuetan dudan aleak eztu orrelakorik.

Izketa-gaiak —oraingo gizartean maizenik erabil ditezkeaneta-koak— ederki aukeratuak daude eta itzak eta esaerak —euskaldun ikasiari dagozkionak— egokiak dira; gorago esan dut Andima'k autatuak eta asmatuak direla. Uts gutxi arki lekiokoe ikasbide oni alde orretatik.

Auzia bestea da. Gramatikak baditu gure artean adiskide miñak eta etsai amorratuak. Adiskideak adiskideegi ditu, nere ustez, baiña ezta ori aski etsaiak zearo zuritzeko.

Izkuntza bat ikasi bear edo nai duenarentzat, gramatika ezta —ori bear luke beintzat izan— laster-bide bat besterik, igo bear duen aldapa latza menderatzeko eskeintzen zaion laguntza eta erraztasuna. Izkuntza batean mintzaten ikasi nai duenak eztauka gramatikaren misterio sakonetan murgiltzeko gogorik ez bearrik. Gramatika ezta arentzat elburu, bide baizik.

Ori orrela izanik, aitor dezagun maiz gelditu izan direla besteren gidari dabiltzan euskaltzaleak eta euskalariak bide ertzeko loreei edo sasiei begira, eduki bear luketen jo-mugaz gogoratzeke. Gramatikazaleen geiegikeriak aski ote dira, ordea, gramatikaren laguntza guxiesteko eta arbuizatzeko?

Nik, lege zaarrekoa naizelako edo nere ofizioak gramatikarekin zer ikusirik duelako, bestela deritzat. Nerau izkuntzak irakasten zerbait —ez geiegi bear bada— aritua naiz eta asko ezagutzen ditut egin-kizun orretan langille trebeak direnak. Eta guztiok, au da arritzekoa, gramatikaz baliatzen dira beti, gutxi edo geiago.

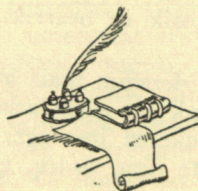
Bein ezagutu nuen gizaseme-mordo bat rusoz ikasteko zaletasunik biziena zuena. Etzitzaien gauza andirik falta: langilleak ziren eta ikasiak, gutxien zekienak bai baitzekizkien iru izkuntza. Maisua ere aukerakoa zuten, Vladivostok'en jaiotako radiotelegrafista. Baiña —betiko "baiña" madarikatua, Prai Bartolome'k esango zukean

bezala— Vladivostok'tarrak etzuen beñere iñongo gramatikarik ikasi eta bere ikasleek etziren beñere gauza izan rusoz ikasteko, *atec, syn* eta orrelako itz banaka batzuez kanpora. Eta, berriz esango dut, etzitzaien ez gogorik ez astirik falta.

Badakit edozeñek ikasiko duela izkuntza bat —gaizki geienetan—, gramatikaren laguntzarik gabe ere, besterik egiten ezten lekuren batera aldatzen baldin bada. Orrela ez izatekotan, eztakit. Franko ezagutzen ditut izkuntzak, baita gurea ere, gramatika lagun ikasi dituztenak. Bestela ikasi duenik —leen esan dudan gisan ezpaldin bada— erakusten didatenerako, arri-koxkor xuri bat gerturik daukat egun seiñalagarri ura markatzeko.

Oraingoz, bada, bat nator Tomas apostoluarekin. Ura oker zegoen, ordea, eta baditeke ni ere oker egotea, ezpainaiz ura baiño geiago. Eta zifñetan poztuko nintzake Caracas'tik datorrigun euskal-ikasbide onek gezurtatuko banindu.

L. MITXELENA.

Euskal-Sariketak Markiñako eta Ondarroako neska-mutillentzat

Sariketa auen oiñarriak argitaratsen ditugu emen beste Ayuntamentu batzuek ere animatu ditezten aurrentzat alakoak jartzera. Auek, Ayuntamentu bi oriek eta Euskaltzaindiak batera antolatuak dira. Baiña nai ezpalitz eztago orrela egin bearrik. Ayuntamentuak bakarrik egin lezake, eta esamiñatzaillerik ezpaldin balu, Euskaltzaindiarekin tratatu ondoren oiñarrietan jarri liteke esamiñatzaillak Euskaltzaindiak bialduko dituala.—(A. I.)

1. Euskaltzaindiak eta Markiñako Ayuntamentuak, alkartuta, sariketa bat iminten dabe Markiñako neska-mutillentzat. Zazpi urtetik amaikara edo amabi urtetik amabostera izan bear dituez sariketarako izena emoten dabenak. Aurtengo abenduaren 8-a baiño leen egingo da, egun orretan sariak partidu aal izateko.

2. Markiñako Ayuntamentuak sari ederrak emongo deutsiez sariketara doazanai.

3. Sariketea esamiña bat euskeraz egiñik erabagiko da, eta gaiak izango dira :

a) Gitxienez kristiñau-dotriñako otoitzak jakin bear izango dira.

b) Gitxienez sei bertso-sorta desbardin gura dan bozean buruz kantetan jakin bear da. Euskaltzaindiak 1960 urtean argitaratuta da-

goen *Euskal-kantak* liburutik ikasi leitekez gura direanak, baiña beste edozein liburu edo bertso paperetatik ikastea bardin da. Esamiña-egunean zeintzuk dakizan esan bear dau bakotxak esamiñatzaillak guztietatik bat aukeratu daien eta kantauerazo.

c) Esamiña-egunean bertan emongo dan *Ipuin-barreka* liburutik zerbait irakurri danaren kontua emon bear izango da. Aal dan guztia irakurtea komeni da esamiña eguna eldu baiño leen.

d) Esamiña-egunean diktadu bat egingo da eta alegiñak egin bear izango dira erratu barik idazten, Orretarako egokia izango da, esamiña eguna eldu baiño leen, kristiñau-dotriñatik edo beste edozein liburu errazetatik bein da barrero kopieta ekitea zuzen idazten oituteko.

e) Gura dan ipuin bat idatzi bear izango da buruz. Bakotxak bere etxean aukeratu bear izango dau eta ikasi, eta alegiñak egin bear izango dira al bait onena izan daiten aukeratuten dan ipuiña.

f) Esamiña-egunean gai bat emongo da aren gaiñean bakotxat zerbait idatzi daian. Itauñ batzuri erantzutea izango da bakotxaren zuertasuna neurtzeko.

4. Izenak 1961-gko. zemendiaren 30-erarte artuko dira Markiñako Ayuntamentuan. Izena, deitura bi, bizilekua eta jaioteguna adierazo bear dira.

5. 1961 abenduaren 8-an partiduko dira sariak, eta aurrerengo gelditu direanak, publikoaren aurrean, dakien zerbait esan edo kantauko dabe.

Beste sariketa bardin bat imini dabe Euskaltzaindiak eta Ondarruako Ayuntamentuak alkartuta. Ondarruako sariak 1961 abenduaren 24-an partiduko dira.